

СТАТИСТИКА
ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

STATISTICS
AND INFORMATION
PROVISION OF ECONOMY

УДК 330.46
JEL Classification C83

Кучин Сергій

д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства, маркетингу та економічної теорії
Луганський національний аграрний університет
м. Старобільськ, Україна
E-mail: kspukr@ukr.net

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ СФЕРИ КУЛЬТУРИ ЕКСПЕРТНИМ МЕТОДОМ

Анотація

Вступ. Забезпечення національної безпеки є актуальним завданням для сучасної України. В розвинених країнах світу національній культурі та її інфраструктурній складовій приділяється особлива увага. Досягнення темпів стрімкого розвитку національної економіки нині є важливим науковим та практичним завданням. Забезпечення безпеки сфери культури є одним із пріоритетних напрямів державної безпекової політики.

Методи. В ході дослідження використовувались наступні методи : аналіз, синтез, групування, аналітичний метод, прогнозний метод, вивчення наукових і статистичних джерел, табличний метод, експертний метод.

Результати. У статті запропоновано підхід до оцінювання рівня безпеки сфери культури за індексами макроекономічної та соціально-демографічної безпеки. У статті отримав практичну реалізацію підхід до оцінювання рівня безпеки сфери культури експертним методом. Проведене дослідження дало змогу виявити стан безпеки сфери культури. Отримано вагові коефіцієнти індексів економічної та соціально-демографічної безпеки.

Перспективи. Перспективою подальших розвідок у даному напрямку є розроблення методу головних компонент та компаративного аналізу для оцінки рівня національної безпеки та безпеки сфери культури.

Ключові слова: макроекономічний, соціально-демографічний, безпека, культура, експертний метод, алгоритм, анкета.

Вступ.

Виявлення оптимальних шляхів забезпечення національної безпеки залишається надзвичайно актуальним питанням для сучасної України, враховуючи прагнення держави до формування сприятливих умов для прискореного соціально-економічного розвитку. Наразі сфера культури належить до найменш захищеної частини конкурентного середовища економіки ринкового типу, тому її становище є досить складним і, часто, непрогнозованим. В сучасній Україні це призвело до загострення ряду соціально-економічних, управлінських, організаційних проблем, які гальмують процес ефективного розвитку сфери культури як частини соціально-культурної сфери.

Підкреслює актуальність нашого дослідження те, що культура суспільства та його соціальний розвиток визнаються в Україні важливим чинником національної безпеки. Значна частина витрат на утримання та розвиток цієї сфери припадає на органи державної влади та місцевого самоврядування. Забезпечення стрімкого розвитку національної економіки є важливим науковим та практичним завданням. Провідні країни світу приділяють акцентовану увагу як макроекономічним показникам свого розвитку так і показникам соціально-демографічного,

соціально-культурного стану країни.

З огляду на вищевказане тема статті є актуальною та потребує окремого фундаментального дослідження. Здійснюючи експертний аналіз ми маємо змогу визначити існуючий економічний та соціально-демографічний стан певної країни та обирати пріоритетні вектори її соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сучасний погляд на вирішення поставленої проблеми подано у працях вітчизняних та зарубіжних авторів. Методологія оцінювання рівня безпеки експертним методом знайшла своє відображення у працях наступних авторів: В. Белов [1], В. Геєць [2], Г. Гнатієнко [3], Б. Грабовецький [4], Гражевська Н. [5], Живко З. [6], Кучерук С. [7], Шевчук І. [8] та ін. В наукових роботах наведених авторів започатковані різні аспекти дослідження зазначеної проблематики. Слід відзначити, що проблема оцінювання рівня безпеки сфери культури експертним методом залишається малодослідженою у вітчизняній науковій економічній літературі.

Мета.

Мета статті – сформулювати теоретико-методологічні основи для реалізації підходу до оцінювання рівня безпеки сфери культури експертним методом. Досягненню поставленої мети повинно сприяти вирішення наступних завдань: виявити алгоритм проведення експертного опитування; розробити анкету експертної оцінки, встановивши вагові коефіцієнти; проаналізувати вплив функціональних складників безпеки сфери культури; провести ранжування міжнародних індексів економічного розвитку країни; визначити вагові коефіцієнти індексів економічної безпеки експертним методом.

Методологія дослідження.

Під час проведення дослідження нами використовувались наступні методи наукового пізнання: аналіз, синтез, вивчення наукових і статистичних джерел, групування, аналітичний метод, прогнозний метод, табличний метод, експертний метод.

Результати.

Починаючи від перших років незалежності України, дії владних структур по відношенню до проблем в сфері культури нехтувалися. За останні роки видатки зведеного бюджету на культуру становили від 1,3% до 1,6%. Крім того, частка видатків зведеного бюджету у відсотках до ВВП демонструє постійну тенденцію до зменшення і у 2016-2017 роках становила 0,4%. Загальна ж кількість професійних закладів сфери культури за роки незалежності неухильно зменшувалась, а також в рази скорочувалась і кількість їх відвідувань.

Отже, дослідження динаміки основних економічних процесів дозволяють дійти висновку, що сфера культури перебуває на стадії глибокої кризи. Якщо розглядати питання розвитку держави з економічних позицій, то економічне зростання в Україні не можна забезпечити лише за рахунок розвитку промисловості. Усі розвинуті країни та низка країн, що розвиваються, протягом останніх років зорієнтували структуру національного господарства від виробництва товарів на виробництво послуг. Недостатній рівень розвитку сфери послуг часто визначають через «невідповідність» структури вітчизняної економіки умовам інтеграції в європейський простір.

Одним з методів дослідження стану розвитку сфери культури є експертне опитування. Алгоритм проведення експертного опитування та обробки результатів експертизи повинен містити такі невід'ємні кроки: постановка завдання, окреслення мети дослідження та її логічне формулювання; встановлення відповідальної особи та координатора проведення експертизи; встановлення групи експертів із числа провідних та компетентних фахівців у галузі дослідження та поставлених задач; розробка анкети із чітко окресленим колом питань та варіантами відповідей як

за пріоритетністю, так і за бальною шкалою; економіко-статистична обробка експертного опитування; аналіз результатів експертних оцінок та достовірності проведення анкетування.

У контексті поставленої нами задачі, основною метою проведення експертного опитування є встановлення вагових коефіцієнтів першого та другого порядків для інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки національного економіки.

Анкета експертного опитування повинна містити коло окреслених питань, які складені за певною структурно-логічною схемою. Нами запропонована структура анкети експертної оцінки для встановлення вагових коефіцієнтів для розрахунку рівня безпеки сфери культури.

При заповненні таблиці 1 пропонується поставити питання: «Проранжуйте за мірою пріоритетності важливість впливу окремих функціональних складників на інтегральний показник безпеки сфери культури від 1 до 9 (1 – даний показник має найменший вплив; 9 – пріоритетність у контексті впливу даного показника на безпеку максимальна)».

При заповненні таблиць 2-6 пропонується поставити питання: «Проаналізуйте вплив функціональних складників безпеки сфери культури (1 – даний показник має найменший вплив; 9 – пріоритетність максимальна)».

Таблиця 1. Ранжування важливості впливу окремих функціональних складників на інтегральний показник безпеки сфери культури*

Назва функціональної складової та її сутність	Ранжування за пріоритетністю
1. Макроекономічна складова – характеризує такий стан економіки, за якого досягається макроекономічна відтворювальна рівновага.	
2. Соціально-демографічна складова – це стан розвитку держави, за якого вона здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни.	
3. Фінансова складова – стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів.	
4. Зовнішньоекономічна складова – описує такий стан держави, який характеризує її спроможність протистояти негативному впливу зовнішніх чинників, в повній мірі адаптувати свої економічні інтереси на зовнішніх ринках та створювати сприятливі умови розвитку експортно-імпортного потенціалу та раціоналізації структури зовнішньоторговельного обороту.	
5. Інвестиційно-інноваційна складова – досягнення інвестиційно-інноваційного рівня, що дозволяє одночасно оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів та сприяють розвитку високотехнологічного виробництва.	

*Джерело: розробка автора.

Таблиця 2. Макроекономічна складова*

№ з/п	Назва показника і його сутність	Ранжування	Порогові значення	Ваші пропозиції до порогового значення
1	Розмір економіки країни, % до ВВП країн-членів ЄС		1-10	
2	Відношення обсягу ВВП на одну особу в країні до середнього значення в країнах-членах ЄС, %		10-125	
3	ВВП на душу населення, дол. США		16 000	
4	Відношення обсягу ВВП на одну особу в країні до середнього значення в країнах-членах ЄС (за паритетом купівельної спроможності), %		50-100	
5	Рівень тінізації економіки, % ВВП		10-25	
6	Рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), %		5-10	
7	ВВП на душу населення за ПКС, дол. США		тенденція до зростання	
8	Темп приросту ВВП, %		100-125	
9	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу країни, % ВВП		позитивне	

*Джерело: розробка автора.

Таблиця 3. Соціально-демографічна складова

№ з/п	Назва показника і його сутність	Ранжування	Порогове значення	Ваші пропозиції до порогового значення
1	Чисельність наявного населення, % до рівня 1990 року		85-110	
2	Очікувана тривалість життя при народженні, років		тенденція до зростання	
3	Частка населення похилого віку в загальній чисельності населення (станом на кінець звітного періоду), % (коефіцієнт старіння)		12-18	
4	Співвідношення загальних доходів 20% найбільш та найменш забезпеченого населення, разів		4,5-7	
5	Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, % ВВП		4-10	
6	Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, % ВВП		3-8	
7	Рівень злочинності, кількість злочинів на 1000 осіб населення		5-14	
8	Військові витрати, % ВВП		2-5	
9	Норма бідності, %		тенденція до зменшення	

*Джерело: розробка автора.

Таблиця 4. Зовнішньоекономічна складова

№ з/п	Назва показника і його сутність	Ранжування	Порогове значення	Ваші пропозиції до порогового значення
1	Відкритість економіки, %		75-100	
2	Коефіцієнт покриття експортом імпорту, разів		0,7-1,5	
3	Питома вага провідної країни в загальному обсязі зовнішньої торгівлі (країни-члени ЄС), %		до 10	
4	Питома вага провідної країни в загальному обсязі зовнішньої торгівлі (РФ), %		до 10	
5	Рівень експорту, %		тенденція до зростання	
6	Рівень імпорту, %		тенденція до зменшення	

*Джерело: розробка автора.

Таблиця 5. Фінансова складова

№ з/п	Назва показника і його сутність	Ранжування	Порогове значення	Ваші пропозиції до порогового значення
Грошово-кредитна та валютна складова				
1	Валові міжнародні резерви України, міс. імпорту		3-6	
2	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %		20-50	
3	Рівень доларизації грошової маси, %		15-30	
4	Обсяг готівки, % до ВВП		4-10	
5	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегована на курсову різницю), %		25-60	
6	Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США, середній за період, %		90-130	
7	Рівень інфляції, %		не більше 7	
8	Відношення рівня інфляції до середнього рівня аналогічного показника трьох країн-членів ЄС, які досягли найвищого рівня стабілізації цін, %		не перевищує 1,5	
Боргова складова				
9	Відношення обсягу державного та гарантованого державного боргу до ВВП, %		не більше 55	
10	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %		не більше 25	
11	Рівень заборгованості на одну особу, дол. США		200-500	
Бюджетна складова				
12	Відношення дефіциту державного бюджету до ВВП, %		не більше 3	

Продовження табл. 5

13	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %		18-37	
14	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення зовнішнього державного боргу до доходів державного бюджету, %		6-20	
Податкова складова				
15	Частка податків у структурі державного бюджету, %		не менше 60	
16	Рівень податкового навантаження, % ВВП		не більше 40	
17	Податкова справедливість, відношення обсягу прямих податків до непрямих		0,8-1	
Банківська складова				
18	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %		10-60	
19	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів, %		2-7	
20	Рентабельність активів, %		(-1)-3,5	
21	Рентабельність капіталу, %		5-20	
22	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (H2), %		не менше 10	

*Джерело: розробка автора.

Таблиця 6. Інвестиційно-інноваційна складова

№ з/п	Назва показника і його сутність	Ранжування	Порогове значення	Ваші пропозиції до порогового значення
1	Рівень інвестування, % ВВП		тенденція до зростання	
2	Кількість організації, які виконують наукові дослідження й розробки		тенденція до зростання	
3	Загальна сума витрат на фінансування інноваційної діяльності, млн. грн		тенденція до зростання	
4	Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт, % до ВВП		тенденція до зростання	
5	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %		3-20	
6	Питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність, % від ВВП		0,2-1	
7	Рівень фінансування інноваційної діяльності, % від ВВП		0,5-3	
8	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств, %		5-35	
9	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, %		3-25	

*Джерело: розробка автора.

При заповненні таблиці 7 пропонується поставити питання: «Чи є коректним, на Вашу думку, враховувати при інтегральному оцінюванні безпеки сфери культури міжнародні індекси економічного розвитку країни? Якщо так, то з яким ваговим коефіцієнтом і пріоритетом?». Дані попередніх таблиць до уваги не беруться (необхідно проаналізувати із припущенням, що деякі коефіцієнти можуть не враховуватись (0 – ваговий коефіцієнт)).

Таблиця 7. Ранжування міжнародних індексів економічного розвитку країни

Назва складової економічної безпеки та міжнародних індексів	Ранжування за пріоритетністю
Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму	
Індекс конкурентоспроможності країн світу Інституту розвитку менеджменту (IMD, Швейцарія)	
Індекс легкості ведення бізнесу Світового банку	
Індекс економічної свободи The Heritage Foundation у партнерстві із The Wall Street Journal	
Індекс SEDA (Аналіз сталості економічного розвитку країни), The Boston Consulting Group	
Індекс економічного ризику країн світу, Euromoney	
Індекс людського розвитку	

*Джерело: розробка автора.

Матеріали, отримані в результаті опитування експертів шляхом анкетування, являють собою сукупність оцінок відносної важливості, присвоєних експертом кожному з порівнювальних параметрів. Для обробки матеріалів, отриманих в результаті експертного оцінювання, використовують такі позначення:

m – кількість експертів, які прийняли участь у анкетуванні;

n – кількість об'єктів, які оцінюються;

C_{ij} – оцінка відносної важливості (в балах) i -м експертом j -го об'єкту.

Показники узагальненої думки можна отримати наступними методами. Перший метод – це середнє арифметичне значення величини M_j оцінки, яка визначається для кожного з об'єктів, що порівнюються:

$$M_j = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m C_{ij}. \quad (1)$$

Чим більше значення M_j , тим важливішим, за думкою експертів, є j -тий об'єкт.

Другий метод – це сума рангів оцінок S_j , які отримані j -м об'єктом:

$$S_j = \sum_{i=1}^m R_{ij}, \quad (2)$$

де R_{ij} – ранг оцінки i -м експертом j -го об'єкта. При отриманні узагальненої думки таким методом найбільш важливими варто вважати об'єкти, які характеризуються найменшим значенням S_j .

Відомі такі показники ступеня узгодженості думок експертів, як коефіцієнт варіації V_j та коефіцієнт конкордації W . Коефіцієнт варіації V_j оцінок, отриманих j -м об'єктом, характеризує варіативність, яка визначається відношенням середнього квадратичного відхилення до середнього арифметичного значення оцінки об'єкта. Коефіцієнт варіації обчислюють наступним чином:

- обчислюється дисперсія D_j оцінок, отриманих j -м об'єктом:

$$D_j = \frac{1}{m_j - 1} \sum_{i=1}^{m_j} (C_{ij} - M_j)^2, \quad (3)$$

- обчислюється середнє квадратичне відхилення оцінок, отриманих j -м об'єктом:

$$\sigma_j = \sqrt{D_j}, \quad (4)$$

- визначається коефіцієнт варіації оцінок, отриманих j -м об'єктом:

$$V_j = \frac{\sigma_j}{M_j}. \quad (5)$$

Коефіцієнт варіації V_j визначається для кожного з об'єктів та характеризує ступінь узгодженості думок експертів відносно важливості j -го об'єкту.

Для характеристики ступеня узгодженості оцінок, наданих різними експертами визначеній кількості об'єктів використовується коефіцієнт конкордації. Коефіцієнт конкордації W є показником ступеня узгодженості думок експертів про відносну важливість сукупності всіх запропонованих для порівняння об'єктів. Для обчислення коефіцієнту конкордації необхідно визначити середнє арифметичне сум рангів оцінок для всіх об'єктів:

$$S_i = \sum_{j=1}^m C_{ij}. \quad (6)$$

При розрахунку сумарної колективної оцінки також важливо врахувати компетентність кожного з експертів. Коефіцієнт компетентності кожного з експертів оцінювався за шкалою від 0 до 1. Обчислення цих коефіцієнтів дозволяє не тільки переглянути склад експертної групи, але й скорегувати оцінки колективної думки експертної групи. В останньому випадку, наприклад, середня колективна оцінка буде дорівнювати:

$$S_i = \sum_{j=1}^m \lambda_j C_{ij} \quad (7)$$

де λ_j – коефіцієнт компетентності j -го експерта.

Визначаємо оцінку дисперсії за формулою:

$$D = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (S_i - \bar{S})^2 \quad (8)$$

де n – кількість об'єктів, що порівнюються; $\bar{S}$ – оцінка математичного сподівання, яка дорівнює:

$$\bar{S} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n S_i \quad (9)$$

Визначається коефіцієнт значущості (або ваговий коефіцієнт) кожного фактору, встановленого в цілому по групі експертів за формулою:

$$K_i = \frac{2(mn - S_i)}{mn(n-1)} \quad (10)$$

Дисперсійний коефіцієнт конкордації визначається як відношення оцінки дисперсії до максимального значення цієї оцінки:

$$W = \frac{D}{D_{\max}} \quad (11)$$

Коефіцієнт конкордації змінюється від нуля до одиниці, оскільки $0 \leq D \leq D_{\max}$.

Максимальне значення дисперсії дорівнює:

$$D_{\max} = \frac{m^2(n^3 - n)}{12(n-1)} \quad (12)$$

Якщо ввести позначення:

$$R = \sum_{i=1}^n \left(\sum_{j=1}^m S_{ij} - \bar{S} \right)^2 \quad (13)$$

тоді оцінка дисперсії може бути представлена у вигляді:

$$D = \frac{R}{(n-1)}, \quad (14)$$

а коефіцієнт конкордації, обчислюватиметься за виразом:

$$W = \frac{12R}{m^2(n^3 - n)} \quad (15)$$

Отримана формула визначає коефіцієнт конкордації для випадку коли відсутні зв'язані ранги, тобто оцінка кожного експерта для різних критеріїв не повторюється, що є однією з умов при проведенні анкетування.

Значення коефіцієнту конкордації може варіюватися в межах від 0 до 1. При повній узгодженості думок експертів $W=1$. Прийнятним є значення коефіцієнта не менше 0,75. Важливим моментом методики обробки даних експертної оцінки є визначення груп експертів, всередині яких узгодженість думок висока, а також виявлення експертів, що мають оригінальну точку зору, яка відрізняється від думки багатьох. Невелике значення коефіцієнту конкордації свідчить про низьку узгодженість думок експертів і викликано такими причинами: в групі експертів дійсно відсутня узгодженість думок, або існують групи з високою кількістю близьких оцінок, однак узагальнені міркування таких груп протилежні.

Таким чином, аналізуючи оцінки експертів деякого критерію, коефіцієнт конкордації може виявитись близьким до нуля, але серед усієї групи експертів виявляються такі підгрупи, всередині яких узгодженість буде максимальною. Для виявлення груп експертів, всередині яких узгодженість думок висока, можна використати такий підхід: один експерт виключається із сукупності та розраховується коефіцієнт конкордації W_1 для експертів, що залишилися. Якщо значення коефіцієнту конкордації W_1 виявилось більшим, ніж значення W для повної сукупності експертів, то даний експерт виключається із сукупності, якщо ж навпаки, то експерт залишається в групі. Такі розрахунки проводяться послідовно для кожного експерта. В результаті ступінь узгодженості думок експертів, які залишилися в групі, зростає. З метою виявлення можливих груп експертів, які мають високу узгодженість, але їх думка протилежна більшості, необхідно провести повторний розрахунок коефіцієнта конкордації серед експертів, виключених із загальної групи.

Проведене дослідження дало нам змогу отримати конкретні результати. Рівень узгодженості думок експертів за обчисленим коефіцієнтом конкордації W відображено в таблиці 8.

Таблиця 8. Значення коефіцієнту конкордації W^*

Назва функціональної складової	Коефіцієнт конкордації W
Макроекономічна складова	0,770
Соціально-демографічна складова	0,902
Фінансова складова	0,932
Зовнішньоекономічна складова	0,770
Інвестиційно-інноваційна складова	0,856

*Джерело: розробка автора.

Вагові коефіцієнти індексів економічної безпеки за експертним методом представлені у таблиці 9.

Таблиця 9. Макроекономічна безпека*

Назва показника і його сутність	Експертний метод
Розмір економіки країни, відсотків до ВВП країн ЄС-28	0,102
Відношення обсягу ВВП на одну особу в країні до середнього значення в країнах ЄС-28, %	0,110
Відношення обсягу ВВП за ПКС на особу в країні до середнього значення в країнах ЄС-28, %	0,150
ВВП на душу населення, дол. США	0,140
ВВП на душу населення за ПКС, дол. США	0,085
Рівень тінізації економіки, % ВВП	0,110
Сальдо поточного рахунку платіжного балансу країни, % ВВП	0,095
Рівень безробіття, %	0,105
Темп приросту ВВП, %	0,103
Σ	1

*Джерело: розробка автора.

Вагові коефіцієнти індексів соціально-економічної безпеки за експертним методом представлені у таблиці 10.

Таблиця 10. Соціально-демографічна безпека

Назва показника і його сутність	МГК	Експертний метод
Чисельність наявного населення, відсотків до рівня 1990 року	0,115	0,09
Очікувана тривалість життя при народженні, років	0,122	0,125
Частка населення похилого віку в загальній чисельності населення (станом на кінець звітного періоду), відсотків (коефіцієнт старіння)	0,141	0,105
Співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення, по загальних доходах, разів	0,076	0,097
Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків ВВП	0,078	0,092
Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, відсотків ВВП	0,081	0,138

Продовження табл. 10

Військові витрати (% від ВВП)	0,171	0,09
Рівень злочинності, кількість злочинів на 1000 наявного населення	0,14	0,155
Норма бідності, %	0,077	0,108
Σ	1	1

Розробка автора

Висновки і перспективи.

В дослідженні нами проаналізовано стан макроекономічної та соціально-демографічної безпеки на основі аналізу наступних показників: розмір економіки країни (% до ВВП країн ЄС-28), відношення обсягу ВВП на одну особу в країні до середнього значення в країнах ЄС-28 (%), відношення обсягу ВВП за ПКС на особу в країні до середнього значення в країнах ЄС-28 (%), ВВП на душу населення (дол. США), ВВП на душу населення за ПКС (дол. США), рівень тінізації економіки (% ВВП), сальдо поточного рахунку платіжного балансу країни (% ВВП), рівень безробіття (%), темп приросту ВВП (%).

Нами виявлено, що стан соціально-демографічної безпеки залежить від наступних показників: чисельність наявного населення (% до рівня 1990 р.), очікувана тривалість життя при народженні (років), частка населення похилого віку в загальній чисельності населення (%), співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення (разів), обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я (% ВВП), обсяг видатків зведеного бюджету на освіту (% ВВП), військові витрати (% ВВП), рівень злочинності (кількість злочинів на 1000 наявного населення), норма бідності (%).

Для отримання більш точних результатів не бажано формулювати висновки лише на основі застосування тільки одного метода оцінки. Бажано використовувати комплекс методів, які будуть доповнювати один одного. Таким чином, експертний метод при дослідженні соціально-економічних явищ бажано застосовувати в комплексі, наприклад, із методом головних компонент та методом компаративного аналізу.

Враховуючи прагнення держави до захисту своїх національних інтересів та формування нової формації всебічно розвинених особистостей як фундаментальної ланки українського суспільства, актуальними залишаються питання безпеки. Занепад сфери культури неминуче призводить до духовної деградації людини, що негативно впливає на розвиток трудового потенціалу країни. Формування відповідних ціннісних орієнтацій в суспільстві та на їх основі забезпечення безпеки держави є одним з пріоритетних напрямів державної безпекової та культурної політики.

Тому, проведення наукових досліджень в напрямі оцінювання рівня безпеки національної економіки та її структурних складових, визначення векторів соціально-демографічного та економічного розвитку країни залишаються пріоритетними завданнями для вітчизняної економічної науки.

Список використаних джерел

1. Белов В., Чумаков В. Нова методика кількісної оцінки узгодженості думок експертів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2008. №2. С. 84-90.
2. Геєць В. М., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та інші. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 396 с.
3. Гнатієнко Г. М. Експертні технології прийняття рішень. Київ: ТОВ «Маклаут», 2008. 444 с.
4. Грабовецький Б. Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання. Вінниця: ВНТУ, 2010. 171 с.
5. Гражевська Н. І. Компаративний підхід до аналізу глобальної конкурентноспроможності національних економік. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. Вип. 1. С. 15-24.
6. Живко З. Б. Забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №6 (96). С. 20-28.

7. Кучерук С. С. Механізми реалізації соціальної безпеки в Україні. *Університетські наукові записки: науковий часопис*. 2007. №4 (24). С. 438-444.

8. Шевчук І. В. Ключові фактори забезпечення економічної безпеки України: актуальні питання сьогодення. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Випуск 24. С. 162-163.

Статтю отримано: 25.01.2019 / Рецензування 02.03.2019 / Прийнято до друку: 21.03.2019

Sergiy Kuchyn

Dr.Sc. (in Economics), Associate Professor, Associate Professor
Department of Economics of Enterprise, Marketing and Economic Theory
Luhansk National Agrarian University
Starobilsk, Ukraine
E-mail: kspukr@ukr.net

EVALUATION OF THE SECURITY OF THE SCOPE OF CULTURE EXPERT METHOD

Abstract

Introduction. Ensuring national security is an urgent task for modern Ukraine. The national culture and its infrastructure components are given special attention in developed countries. Achieving the pace of rapid development of the national economy is now an important scientific and practical task. Ensuring the security of the sphere of culture is one of the priority directions of state security policy.

Methods. The following methods of scientific knowledge are used in the course of the research: analysis, synthesis, grouping, analytical method, forecast method, study of scientific and statistical sources, tabular method, expert method.

Results. The article proposes an approach to assessing the level of security of the sphere of culture by the indices of macroeconomic and social and demographic security. The article has received a practical implementation of the approach to assessing the level of security of the sphere of culture by an expert method. The conducted research has allowed to reveal a state of safety of a sphere of culture. The weight coefficients of economic and social and demographic security indices are obtained.

Discussion. The prospect of further exploration in this direction is to develop a method of the main components and comparative analysis to assess the level of national security and security of the sphere of culture.

Keywords: macroeconomic, social and demographic, security, culture, expert method, algorithm, questionnaire.

References

1. Belov, V., & Chumakov, V. (2008). Nova metodyka kilkisnoi otsinky uzghodzhnosti dumok ekspertiv [A new method for quantifying the consensus of experts]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovo-ekonomichnoho universytetu* [Bulletin of the Kiev National Trade and Economic University], 2, 84-90.
2. Geyets, V. M., Klebanova, T. S., ... Chernyak, A. I. (2005). *Modeli i metody sotsialno-ekonomichnoho prohnovuvannia* [Models and methods of socio-economic forecasting]. Kharkiv, Ukraine: ID «ІNZHEK».
3. Gnatiyenko, G. M. (2008). *Ekspertni tekhnologii pryiniattia rishen* [Expert decision making technologies]. Kyiv, Ukraine: ООО «Maklout».
4. Grabovetsky, B. Ye. (2010). *Metody ekspertnykh otsinok: teoriia, metodolohiia, napriamky vykorystannia* [Methods of expert evaluations: theory, methodology, directions of use]. Vinnytsya, Ukraine: VNTU.
5. Grazhevska, N. I. (2014). Komparatyvnyi pidkhid do analizu hlobalnoi konkurentnospromozhnosti natsionalnykh ekonomik [A comparative approach to the analysis of the global competitiveness of national economies]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky* [Theoretical and applied issues of economics], 1, 15-24.
6. Zhivko, S. B. (2009). Zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky v umovakh informatsiinoho suspilstva [Ensuring socioeconomic security in the information society]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy], 6(96), 20-28.
7. Kucheruk, S. S. (2007). Mekhanizmy realizatsii sotsialnoi bezpeky v Ukraini [Mechanisms for implementing social security in Ukraine.]. *Universytetski naukovyi zapysky: naukovyi chasopys* [University scientific notes: scientific journal], 4(24), 438-444.
8. Shevchuk, I. V. (2018). Kliuchovi faktory zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: aktualni pytannia sohodennia [Key factors for securing Ukraine's economic security: current issues]. *Sotsialno-humanitarny*

visnyk [Social and Humanitarian Journal], 24, 162-163.

Received: 01.25.2019 / Review 03.02.2019 / Accepted 03.21.2019

